

Desáté Boží přikázání: ANIŽ POŽÁDÁŠ STATKU JEHO

„Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit...po ničem, co patří tvému bližnímu.“ (Ex 20,17) „Nebudeš toužit po domě svého bližního ani po jeho poli ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni, po jeho býku ani po jeho oslu, po ničem, co patří tvému bližnímu.“ (Dt 5,21) Tak zní v Bibli desáté přikázání, ve kterém Bůh bere pod svou ochranu to, co patří bližním; zakazuje se tu všeliká hříšná žádost toho, co náleží bližním. Desáté Boží přikázání předešlé doplňuje a vyžaduje vnitřní postoj respektování majetku druhého. Toto přikázání **zakazuje lakomství, bezuzdnou žádostivost majetku druhého a závist**, která spočívá ve smutku, který zakouší člověk před majetkem druhého, a v nezřízené touze zmocnit se jej. Proti desátému Božímu přikázání hřeší, kdo touží po cizím majetku a žádá si jej neprávem přivlastnit; toto přikázání poroučí, abychom každému, co je jeho, přáli a byli spokojeni se svým. Za hřích se tu vyhláší žádostivost cizího, závist a chamtivost, v nichž je kořen mnohých zlých činů. Ale to zlo není až ve zlých činech. Už sama závist otravuje život. Závistivec vidí u souseda nové auto a už kope zlostně do svého starého křápu. Závistivec uvidí někde nový nábytek a už si doma připadá jako ve zbořenisku, práskne dveřmi a jde do hospody. Závistivec vidí venku hezkou ženu a hodné děti a už si doma vylévá žluč na své rodině, která nemá zdání proč. Závistivci často hodně mluví o spravedlnosti: „Ten má větší plat, onen má lepší místo, a to není spravedlivé!“ A nejde mu ani o to, aby vydělal víc, jde mu hlavně o to, aby ten druhý tolik nevydělal. Spravedlnost chce, aby pro každého bylo dost, ta je velkorysá. Závist je malicherná a nepřejícná. Všichni ostatní mají být chudí, oškliví a nešťastní, to je podle závistivce ideál správného světa.

Závist je sestrou chamtivosti. **Závist nepřeje druhému, chamtivost přeje všechno jen sobě.** Před občanským zákonem nezodpovídáš za to, co si myslíš, ale jen za to, co povíš či uděláš navenek. Boží prst však ukazuje k samým kořenům zla. Kdo v sobě zlou žádostivost, závist či chamtivost nosí, tam je jen otázkou času a příležitosti, kdy se to provalí navenek. Je to podobné jako s rakovinou. Napřed se nákaza usadí uvnitř v těle. Když ji tělo včas nezlikviduje, tak roste a bují. Až nakonec se chorobný nádor provalí navenek. Rozdíl je v tom, že o nákaze své duše člověk ví, může tu zlou žádostivost odmítnout, může se jí zbavit hned v počátcích, proto Boží hlas tak energicky přikazuje: **Nebud' závistivý, nebud' žádostivý cizího.** Kde se tyhle zlé nápady a pokušení v člověku vlastně berou? Tyto zlé nápady, žádostivosti a pokušení ještě nejsou samy o sobě hříšné, pokud se s nimi člověk neztotožní, pokud je energicky odmítne. Je třeba prokouknout jejich špatnost a hned postavit proti zlé představě ideál kladný, správný a dobrý. **Nejlepší ochranou proti závisti je být štedrý, učit se radosti z dávání.** Poznávat, jak pravdivé je rčení, že darovaná radost je dvojnásobná.

radost. Není to snadné být štědrý k druhým místo k sobě. Výkladní skříně, reklama v televizi, vše kolem líčí pastičky luxusního a módního zboží. Kdo se nechá nachytat, pro toho se věci stávají modlou. Modla je to, co se staví na místo, které patří Bohu. Komu se modlou stávají věci, majetek, tam už není místa pro hlubší smysl života, pro lidské a mravní ideály, pro které by stálo za to žít.

Právem tedy vyhláší desáté přikázání za hřích už hned žádostivou myšlenku, protože ta vytlačuje z člověka srdce myšlenku na Boha. Kdo se nechá vláčet životem svými žádostmi, stane se štvancem a otrokem model. Opravdu otrokem, protože svoboda je jen tam, kde pánem lidského srdce je Bůh. Desáté přikázání vede jednak k pěstování dobrých tužeb, ty mají svůj význam pro aktivitu a činnost člověka. A také ke cvičení se v sebevládě a askezi. Původní význam řeckého slova askezis je cvičení těla ke sportovním výkonům, ale je to i cvičení ducha k lidskosti a ctnosti. Už pro dítě je důležité cvičit se v askezi. Je třeba, aby zažilo omezení a obtíže. Aby zažilo, že nemůže dostat všechno, co chce. Musí to být dobře vysvětlené a zdůvodněné a právě v tom je ta potíž. Často je pohodlnější dítěti vyhovět než s ním hovořit a vysvětlovat, že se má rozdělit o čokoládu, protože se o svou radost máme sdílet. Berme tedy desáté přikázání jako ukazatele k životu lidsky důstojnému a svobodnému. Pán Bůh ti dává dost dobrých darů. Uč se přát je i ostatním a naučíš se žít pokojně.

Nebud' závistivý, ani chamtivý! Nemusíš druhým závidět a tak se zbavovat radosti z toho, co máš. Nemusíš se chamtivě pachtit do úmoru, abys měl vše, co uvidíš. Radost z dávání, ze štědrosti, je větší než radost z braní. Drž se Božích přikázání a budeš žít spokojeně. Pán Ježíš od svých učedníků požaduje, aby mu dávali přednost přede všemi a před vším. Nelpění na bohatství podle ducha evangelijní chudoby a odevzdanost do Boží prozřetelnosti, která nás zbavuje obav ze zítřka, připravují blahoslavenství: „Blahoslavení chudí v duchu, neboť jejich je nebeské království.“ (Mt 5,3) Největší touhou člověka má být uvidět jednu Boha tváří v tvář. Člověk uskuteční své opravdové a plné štěstí v patření a blaženosti toho, který ho stvořil z lásky, a přitahuje ho k sobě do Lásky nekonečné.

Sociální učení Církve

v sobě zahrnuje správné jednání v hospodářské činnosti, ve společenském a politickém životě, právo i povinnost pracovat, spravedlnost a solidaritu mezi národy a lásku k chudým. Právo na soukromé vlastnictví existuje za předpokladu, že majetek byl získán nebo přijat spravedlivým způsobem a že prvotní zůstává všeobecné určení pozemských statků k uspokojení základních potřeb všech lidí. Cílem soukromého vlastnictví je zaručit svobodu a důstojnost

jednotlivých osob tím, že jim pomáhá uspokojit základní potřeby, potřeby těch, za které nesou odpovědnost, a také potřeby těch, kteří žijí v nouzi. Sedmé přikázání nařizuje respektovat majetek druhých uplatňováním spravedlnosti a lásky, mírnosti a solidarity. Zvláště vyžaduje dodržovat učiněné sliby a uzavřené smlouvy; napravit spáchanou nespravedlnost a vrátit neprávem nabytý majetek; respektovat neporušenost stvoření rozumným a umírněným užíváním nerostných, rostlinných a živočišných zdrojů, které jsou ve světě, se zvláštní pozorností vůči ohroženým druhům.

Církev zasahuje do sociální oblasti tím, že předkládá mravní úsudek v ekonomických nebo sociálních otázkách, když to vyžadují základní práva osoby, společné dobro, nebo spása duší. Společenský a hospodářský život má probíhat podle vlastních metod v rámci mravního řádu ke službě člověku i celému lidskému společenství v duchu sociální spravedlnosti. Člověk má být jeho původcem, středem a cílem. Člověk má právo i povinnost pracovat a tím spolupracuje s Bohem Stvořitelem. Usilovnou a vhodnou prací člověk uplatňuje své přirozené schopnosti, oslavuje dary Stvořitele a přijaté vlohy, zajišťuje obživu sobě i příslušníkům své rodiny a slouží lidskému společenství. Mimoto ve spojení s Boží milostí práce může být prostředkem posvěcení a spolupráce s Kristem na spáse ostatních. Přístup k jisté a poctivé práci musí být otevřen všem, bez nespravedlivé diskriminace, při respektování práva na svobodnou hospodářskou iniciativu, a na spravedlivou mzdu. Společnost má podle okolností pomáhat občanům nacházet práci. Lidé odpovědní za vedení podniků mají hospodářskou a ekologickou odpovědnost za své jednání. Jsou povinni přihlížet k dobru lidí a ne pouze ke zvyšování zisků, i když ty jsou nutné pro zajištění investic, budoucnosti podniků, zaměstnanost a dobrý chod hospodářského života.

Zaměstnanci mají svědomitě, kompetentně a obětavě konat svou práci, a případné spory se snažit řešit vzájemnou dohodou. Uchýlit se k nenásilné stávce je mravně oprávněné, jen když se to jeví jako nezbytný prostředek k dosažení přiměřeného užitku s ohledem na společné dobro. Na mezinárodní úrovni mají všechny národy a instituce uplatňovat solidaritu, s cílem odstranit nebo alespoň zmenšit bídu, nerovnost zdrojů a hospodářských prostředků, ekonomické a sociální křivdy, vykořisťování osob, prohlubování zadluženosti chudých zemí a zvrácené mechanismy, které brání v rozvoji méně pokročilým zemím. Křesťané na politickém a společenském životě se podílejí tím, že laičtí věřící přímo zasahují do politického a sociálního života, ožívují křesťanským duchem časné skutečnosti a spolupracují se všemi jako hodnověrní svědkové evangelia a tvůrci pokoje a spravedlnosti. Láska k chudým se inspiruje evangeliem blahoslavenství a Ježíšovým příkladem v jeho stálé pozornosti k chudým. Ježíš řekl: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali.“ (Mt 25,40) Láska k chudým se uskutečňuje úsilím směřujícím proti hmotné

chudobě a také proti četným formám kulturní, mravní a náboženské chudoby. Skutky duchovního i tělesného milosrdenství a četné dobročinné instituce vzniklé během staletí jsou konkrétním svědectvím přednostní lásky k chudým, která charakterizuje Ježíšovy učedníky.

Stávka je hromadné přerušení pracovního poměru zaměstnanými. Účel stávky je dvojitý: buď se domoci výhodnějších pracovních podmínek pro stávkující nebo zmařit zaměstnavatelův úmysl zhoršit pracovní podmínky. V prvním případě je stávka útočná, ve druhém případě stávka obranná. Stávky vyskytují se již v dávných dobách. Titus Livius vypravuje, že římstí proletáři odstěhovali se na Svatou horu a odepřeli práci římským boháčům. Podobně ve středověku dělníci v češích často zastavili práci, aby buď z pracovního řádu odstranili podmínky příliš obtížné nebo vynutili si lepší mzdu. Velkého významu však nabyly stávky teprve v 19. století, protože rozvoj kapitalistické velkovýroby jednak shromažďoval větší počet námezdních pracovních sil ve společných dílnách, jednak rozvířal nepřeklenutelnou propast mezi zaměstnavatelem a zaměstnaným. Stávka může být nespravedlivá a tedy nedovolená, nebo spravedlivá a tedy dovolená. **Stávka je nespravedlivá jestliže:** jí dělníci ruší před časem uzavřenou spravedlivou pracovní smlouvu; podnikají stávku neúspěšnou, takže zbytečně poškozují sebe i jiné; činí násilí dělníkům, kteří chtějí pracovat za nižší mzdu (je dovolen jen morální nátlak); žádají příliš vysoké mzdy a podmínek zřejmě nespravedlivých. Se stávkou bývají spojeny ještě jiné nedovolené činy, jako vzepření se veřejné moci, pobuřování, zneužívání dělníků k politickým účelům, hříchy vycházející z delší zahálky aj. Proto stávka je povolena jenom jako poslední pomocný prostředek, když všechny ostatní prostředky selhaly. Výborný prostředek k dohodě dělníků se zaměstnavateli jsou dozorčí komise, které jsou složeny z dělníků i zaměstnavatelů. **Spravedlivá je stávka:** jsou-li dělníci postaveni v tísní a chápou-li se stávky jako posledního prostředku, aby se domohli snesitelného postavení; je-li jejich mzda zřejmě nespravedlivá; jsou-li od svých zaměstnavatelů proti právu a slušnosti nuceni pracovat v neděli a ve svátek; jsou-li nuceni pracovat v místech, jež vinou zaměstnavatelů nemají náležitých opatření bezpečnostních a zdravotních; jestliže je s nimi nakládáno nelidsky.

Že lidé hned od počátku měli soukromý majetek, dokazují dějiny nejstarších národů. Máme například velké množství hlíněných tabulek ze staré babylonské říše, které jsou popsány klínovým písmem, a na nich jsou zaznamenány smlouvy o převodu pozemků z držení jednoho majitele v držení druhého. Nálezy v Horním Egyptě z memfidské doby podávají důkazy o dědičných pozemcích úřednictva a šlechty. Bible se také zmiňuje o soukromém majetku již v nejstarších dobách, například Abrahám koupil dvojitou jeskyni naproti Mamre od Chetitů a upravil ji za rodinnou hrobku (Gn 25, 9-10).

Tři důvody pro soukromý majetek: První je vzat z **lidské přirozenosti**. Člověk je svobodná bytost hmotně duchovní. Jako bytost hmotná, ale i jako bytost duchovní, člověk potřebuje hmotných statků, aby si zachoval a rozvinul individuální život (fysický, duchovní i náboženský). A jako svobodná bytost musí mít možnost nakládat s hmotnými statky podle své vůle. Člověk jako bytost duchovní má na mysli i budoucí potřeby a od přírody je k tomu puzen a vázán, aby pečoval i o budoucnost, proto musí mít také možnost být pánem výrobních prostředků, aby si jimi zajistil budoucnost. Tento přirozený pud k péči o budoucnost dává člověku také právo na pozemky, základ všech hmotných statků. Právo na soukromý majetek náleží člověku podle přirozeného práva zvláště jako živiteli rodiny. Otec rodiny má právo a povinnost pečovat o budoucnost rodiny.

Druhý důvod vychází ze způsobu, jak nám hmotné statky pomáhají dojít životního cíle. Hmotných statků většinou nelze užívat tak, jak nám je dává příroda, nýbrž je třeba, aby byly zpracovány od lidí, a to tím více, čím větší jsou požadavky života a vzdělanosti. Kdyby statky byly společné, práce by tak člověka netěšila jako při soukromém majetku. Při společném majetku nevíme pro koho pracujeme, ale při soukromém majetku víme, že pracujeme pro sebe a své nejbližší. Ta myšlenka dodává nám jednak chuti k práci, jednak nabádá k šetrnosti.

Třetí důvod je čerpán ze společenské lidské povahy, protože společným jměním by byl ohrožen spořádaný společenský život. Společná výroba předpokládá stejnou pracovní povinnost všech. Jaké je však měřítko pro stejnou práci? Snad pracovní doba? Ale jeden pracuje rychleji, snadněji a obratněji než druhý. Či snad vykonaná práce? Ale vykonaná práce rozličných lidí v též čas je docela rozdílná. Tedy snad způsob práce? Ale ve způsobu práce není vůbec rovnosti, proto při společné výrobě docházelo by ustavičně k pŕtkám mezi těmi, kteří pracují, a mezi těmi, kteří práci rozdělují. Také by se tu uplatňovala libovůle vůdců. A podle jakého měřítka teprve měly by se dělit vydělané peníze? Všichni lidé mají stejné právo, aby uhradili své potřeby, avšak potřeby a nároky jednotlivých lidí jsou rozdílné a největší nároky činívají si často ti, kteří pracují nejméně, proto měl-li by se udržet společný život, musil by být proměněn v kasárenský, takže by libovůle vůdců násilím ovládala pracující jako otroky. Svoboda, pořádek a pokoj ve společnosti jsou podstatně spojeny se soukromým majetkem.

V první křesťanské obci v Jeruzalémě měli sice společný majetek, jak čteme ve Skutcích apoštolů (4,32): „Obec věřících měla jedno srdce a jednu duši. Nikdo neříkal o ničem ze svého majetku, že je to jeho vlastní, ale měli všechno společné,“ avšak tento křesťanský způsob života se liší podstatně od

takového uspořádání společnosti, která popírá právo soukromého majetku a usiluje zrušit jednotlivcovu držbu a shrnout všechno jmění násilím v ruce státu. Za apoštolských dob právo soukromého majetku zůstalo však nedotčeno a vydávat majetek ve prospěch chudých bylo ponecháno dobré vůli jednotlivých lidí, kteří chápali cenu dobrovolné chudoby. Že Ananiáš a Safira vůbec nemuseli pole prodat, ani stržené peníze odevzdat apoštolům, vysvítá z Petrovy otázky: „Když jsi to pole měl, copak nepatřilo tobě? A když jsi ho prodal, nemohl jsi s výtěžkem volně nakládat?“ (Sk 5,4) Z jednotlivých lidí, kteří odevzdávali svůj majetek apoštolům ve prospěch chudých, Písmo svaté připomíná levitu Josefa z Kypru, od apoštolů nazývaného Barnabáš (Sk 4,36-37). Soukromý majetek u mnohých probouzí závist, ale vpravdě bohatý je ten, kdo je spokojen s tím, co má.

Způsoby, jimiž nabýváme vlastnictví, nazývají se nabývací tituly. Lze je rozvrhnout na původní a odvozené. Původním způsobem je zmocnění se věci, která nemá vlastníka. Odvozený způsob je tehdy, zmocní-li se někdo věci, která už do té doby někomu náležela. Hlavní původní nabývací způsoby jsou přivlastnění, nabytí pokladu, nález ztracené věci, vydržení a promlčení. **Přivlastnění** záleží v tom, že se někdo zmocní věci, která dosud vlastníka neměla nebo vlastníka pozbyla. Tímto způsobem bylo nabyto prvního majetku. Země a všechny pozemské věci byly stvořeny pro člověka, ale neměly ještě určitého pána. Kdo se něčeho zmocnil nejdříve, stal se vlastníkem té věci. Tak již Ábel obětoval z prvorozených svého stáda (Gn 4,4). Řádný vlastník se může zříci svého vlastnictví, nebrání-li mu v tom zvláštní závazky. Takový opuštěný majetek a na jiného nepřevedený je opět bez pána a může se ho opět někdo zmocnit, nebrání-li mu v tom zvláštní zákony. Dle přirozeného zákona může věcí nikoho každý nabýt přivlastněním, není-li toto právo omezeno zákony nebo výhradě státu nebo přisouzeno určitým soukromým osobám, například honební právo, právo lovit ryby apod. **Poklad** jsou peníze nebo ozdobné a drahocenné věci, které byly skryty v zemi tak dlouho, že už se nelze dovědět, čím jsou. Poklad rozdělí se rovným dílem mezi nálezce a vlastníka pozemku. Je-li právo vlastnické k pozemku rozděleno, polovice náležející vlastníku pozemku rozdělí se mezi vlastníka pozemku a vlastníka užitků. Kdo našel poklad na svém pozemku, smí si jej ponechat celý.

Kdo našel nějakou cennou věc, je povinen vrátit ji vlastníkově, pozná-li jej ze znamení na věci nebo z jiných okolností. Nemůže-li nálezce vypátrat vlastníka, ač se o to vynasnaží, smí si nalezenou věc ponechat, poněvadž věc se pokládá za opuštěnou. A opuštěné věci lze nabýt přivlastněním si. Ostatně nálezci je třeba se řídit předpisy občanského zákona o hlášení nálezů. Od nejstarších dob bylo u národů přesvědčení, že kdo věc po dlouhou dobu má v držení bezelstně, nabývá jejího vlastnictví. Občanské zákony stanoví podmínky, za kterých lze v té příčině nabýt vlastnictví. Toto vlastnictví je vlastnictví nabyté

vydržení. Od **vydržení** se poněkud liší **promlčení**, i když má mnoho s vydržením společného. Podmínky, za kterých lze nabýt vlastnictví vydržením, jsou: věc má být k vydržení způsobilá, má být skutečně držena, a to s dobrým svědomím, z právního důvodu, a po určitý čas. Věc má být k vydržení způsobilá. Nezpůsobilé jsou věci kradené, posvátné, otcovská práva, práva dětí a práva jiných osob. Držení věci neb užívání práva musí být skutečné. S dobrým svědomím drží věc, kdo rozumně soudí, že věc je jeho. Právní důvod je například odkaz, darování, koupě, směna či zápůjčka. Čas vyměřený zákonem bývá různý. Co do obvyčejného času občanský zákon rozeznává **věci movité a nemovité**. Odvozený nabývací způsob záleží v tom, že někdo nabývá vlastnictví věci náležející do té doby někomu jinému a že ji od něho převezme. Dle přirozeného práva stačí k převedení vlastnictví pouhá shodná vůle vlastnictví přenést a přijmout. Nárok na odevzdání se může zakládat na dědičném právu, na smlouvě, na zákoně či na soudcově výroku.

Majetek, který někdo zanechal při své smrti, je **pozůstalost** a zemřelý je zůstavitel. Kdo se uváže v pozůstalost jako celek, je dědic. Právo uvázat se v dědictví je **dědické právo**. Dědické právo se zakládá buď na vůli zemřelého v závěti nebo na zákoně přirozeném či občanském, neučinil-li zůstavitel závěti. Dle přirozeného zákona jsou dědici zůstavitelova majetku děti nebo jeho potomci, takže zůstavitel vyloučit jich nesmí, ač není povinen zůstavit jim majetek celý. Jiné osoby mohou nabýt dědického práva tím, že zůstavitel učinil pořízení pro případ smrti, a jim postoupil své jmění nebo jeho část. Pořízení, kterým někdo jmění nebo jeho část postupuje jedné nebo několika osobám, nazývá se **poslední vůle**. Je-li v posledním pořízení ustanoven dědic, pořízením je **závěť**. Majetek převádí se s osoby na osobu nejen dědictvím, nýbrž i směnou nebo obchodem, tj. rozličnými smlouvami. **Smlouva** je sjednocení mezi dvěma nebo několika stranami o jistých povinnostech, tj. o věcech nebo úkonech. Smlouvy, jimiž se převádí majetek s osoby na osobu, jsou příslib, darování, smlouva o uschování, půjčka, zmocnění, zápůjčka, tržobné smlouvy, smlouvy nájemní a pracovní. Když si dobýváme majetku, užívejme jenom těchto mravných a spravedlivých prostředků. Prostředky nespravedlivé jsou podvod, lichva a krádež. Jmění je třeba vyhledávat těmi prostředky, při nichž není ohavnosti. **Půjčka** je smlouva, kterou se nějaká věc někomu na určitý čas odevzdává zdarma k užívání. **Zmocnění** je smlouva, kterou se někdo zavazuje, že to, co na něho bylo vneseno, vykoná jménem jiného. **Zápůjčka** je smlouva, kterou někdo svou užívanou věc, jako peníze, obilí, chléb, odevzdává jinému, aby ji sice po vůli vládl, ale po jistém čase vrátil podobnou věc, tj. právě tolik věcí téhož druhu a téže hodnoty nebo jakosti, jak to přijal.